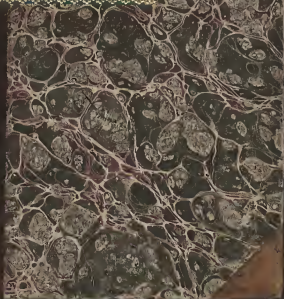
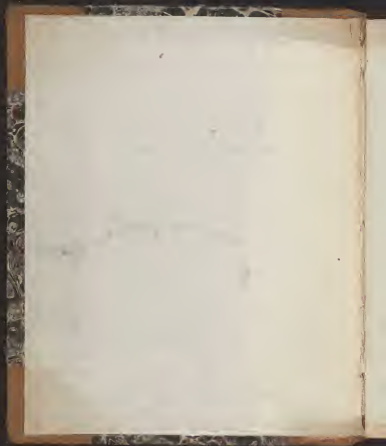
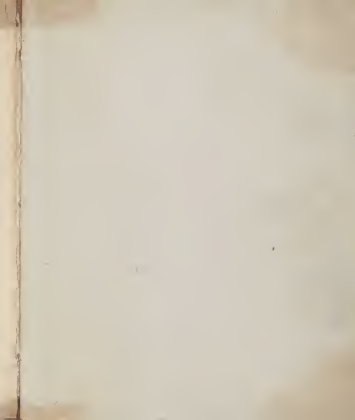

Stofnaarvísir
fyrir almúga.

1831.

418.4

Ein

Einfaldasti

Stofunar = vísir

fyrir

Almúga.

Kaupmannahöfn.

Prentaðr hjá höfprentjara S. L. Möller.

1831.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

Stafrof fyrir Børn.

A B C D E F G
H I K L M N O
P Q R S T U V
X Y Z þ au æ ö

a b c d e f g h i j
k l m n o p q r s
t u v x y z þ au æ ö

1. Um adgreiningu bófstafanna.

Sljóðstafir:

Vinir: a, e, i, o, u, y, ö

Harðir: á, é, í, ó, ú, ý

Dvoftaldir: ai, æ.

Samhljóðandi stafir:

b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n,

p, q, r, s, t, v, x, z, þ.

Merki:

Áf bófstöfum verða atkvæði.

2. Um adgreiningu atkvædanna.

Einstöfud atkvæði

géta þeir hördu hljóðstafir á, í, ó og æ,
gjörðt, en ekki aðrir, so meiningu hafi.

Tvístöfud atkvæði:

ab, eb, ib, ob, ub, vb, avb, æb, øb,
ba, be, bi, bo, bu, bv, bav, bæ, bø.

ad, ed, id, od, ud, vd, aid, æd, ød,
da, de, di, do, du, dv, dai, dæ, dø.

af, ef, if, of, uf, vf, avf, æf, øf,
fa, fe, fi, fo, fu, fv, fav, fæ, fø.

ag, eg, ig, og, ug, vg, avg, æg, øg,
ga, ge, gi, go, gu, gv, gav, gæ, gø.

Þg svo framveigis eptir öllu stafrofinu,
sem menn géta sjálfir mindað.

Þrístöfud atkvæði

eptir þessari bögu:

afl, bed, kol, mál, und, nef, sól;
ást, von, hel, tad, þau, sær, gís;
kíf, söl, þol, ber, taf, lás, tól;
tal, ønd, sel, mát, lús, bar, fis.

Ög þessum lík ord má ótal fleiri finna, og láta börnin læra að kvæða að þeim stýr-
liga, bæði með linum og hördum bófstöfum, áður en maður fer að venja þaug við enn nú fleir-
stafadri atkvæði.

Þjórstöfud atkvæði

eptir þessu:

hríd, kvöl, neyd, þraut, synd, fals,
förg; sæld, gjöf, ljós, dýrd, happ,

mind, flód; stál, gull, leid, vald,
blad, hold, borg; braud, stóð, hrós,
fjás, gjæs, fugl, þjóð.

Ög fleiri þessháttar ord gétur hver einn fundid.

Þimmstöfud atkvæði,

sem eptir fylgir:

mjólk, dregg, snjó, frost, stóll,
vrent, stand; stapp, brigð, þragt,
stýrn, hregg, flöpp, drótt; stard,
sjall, starf, þungt, stegg, traudt,
grand; stömm, hvarf, hardt, blaudt,
stærd, smædd, gnótt.

Ög svo framveigið fleiri.

Serstøfud atkvæði

eru til dæmis þessi:

stríks, flakks, djarfs, gnægst, flaugst,
stúdst, frónst; frægst, hlekkss, brjálss,
stókst, smaugst, spögnst. Og ýms. fleiri.

Sjóstøfud eru þessi:

stélfst, brjóttst, strakst, hljópst,
þreittss, þrjóttst. Og fleiri.

Attstøfud þessi:

sprakktst, þreyttst, skrapptst, sveittst.
Og svo framv.

Merk: Af atkvæðum verða ord.

3. Um adgreiningu ordanna eptir atkvæðum.

Eins atkvæðis ord eru nokkur ádur-
talin.

Ord af tveimur atkvæðum:

ád=an, ed=ur, yd=ja, ód=ur, aíd=ur, æd=
ur, ødl=ast, mad=ur, mád=ur; ted=ur,
téd=ur; lid=ur, líd=ur; stóð=inn, stóð=in;
sud=ar, síud=ar; bid=ur, býd=ur; og ótal
fleiri.

Ord af þremur atkvæðum:

and=leg=ur, rétt=látt=ur, góð=lynd=ur,
gud=hrædd=ur; og ótal þvísst.

Orð af fjórum atkvæðum:

al-mátt-ug-ur, þol-in-mód-ur, mist-un-sam-ur; og mikid mörg önnur.

Orð af fimm atkvæðum:

þol-in-mód-ast-ur, mist-un-sam-ast-ur; og mörg fleiri.

Orð af sex atkvæðum:

yf-ir-vinn-an-leg-ur, for-lif-un-ar-sam-ur; og ýms fleiri.

Orð af sjö atkvæðum:

yf-ir-vinn-an-lig-ast-ur, for-lif-un-ar-sam-ast-ur; og nokkur fleiri.

Orð af átta atkvæðum:

ó-yf-ir-vinn-an-lig-ast-ur, ó-for-lif-un-ar-sam-ast-ur; og fleiri.

Til aðgjættlu fyrir Ólærða medal almúga, sem kenna börnum at lesa.

1. Börnunum má, ef vill, fyrst í stad, kenna nöfn og hljóð bókstafanna, og jafnvel að kvæða að, utanbókar, svo vel í myrkri sem byrtu; og síðan, þegar það er búid, að þekja mindir stafanna á bók. Og til að festa þær börnunum því betur í minni, má skrifa stafrofid, með stóru lettri á spjald, og heingja þar upp í húsið, sem þaug géta sjed það í björtu greiniliga; og spyrja þaug opt að, hvað hvort einn stafur heiti, aftur á bak og áfram; já láta þaug spyrja og minna á hvort annað, þegar þaug eru fleiri saman, á þeim aldri. Þetta tefur miklu minna fyrir foreldrum og

ödrum, því þeir geta eins verið að handvinnu sinni, á meðan þeir kenna svoleiðis börnunum að lesa, sem fátækum ríður svo mikil á.

2. Þegar búid er að kenna börnunum að þekja mindir stafanna, er best að kenna þeim að þekja aðgreiningu á hljódstöfum, og samhljóðandi stöfum, og seigja þeim og sýna að, að þeim síðari verði aldrei kveðid, nema hinir fyrri séu með. T. d. sé úr ordinu drottinn teknir burtu hljódstafirnar *o* og *i*, svo ekki séu eptir nema samhljóðandi stafirnir *dr*ttinn, getur einginn að þeim kveðid.

3. Börnin ættu að læra að þekja vel aðgreiningu á hördum og línunum hljódstöfum, og þessvegna að tala út atkvæðin með tvent slag. T. d. að seigja ekki einasta: *ba*, *be*, *bi*, *bo*, *bu*, *by*, heldur og svo: *bá*, *bé*, *bí*,

bó, bú, bý; en það er ör edur orfarmerki
upp yfir hljóðstafnum, sem sýnir að hann á
að talast harðt út, en lint, ef hún ekki er.
E. d. í þessum ordum: allra verk munu
koma fyrir dag, eru allir hljóðstafir linir.
En í þessum: mín sál þýs sér nú ljós,
eru þeir allir hardir.

4. Í gömlum bókum finst oft fyrir harðt
á, brúlad tvidublad æ; og fyrir harðt í, eins
ij, sem aðgjætast þarf, nær lesid er.

5. Harðt é (edur e með ör upp yfir)
úttalast sem je. E. d. mér les mjer.

6. Mismunur á linu í og y heyrst varla
í úttali vara. E. d. fyrir talast sem firir.
Sama er að feigja um harðt í og harðt y;
t. d. dýrdlingur, talast út dýrdlingur; þó
má þessum ei samanblanda þegar skrifad er.

7. Hljóðstafurinn ai (optast þrentadur au) er lesinn sem öi. T. d. raud, naud, daud, lesist: roid, noid, doid. En í framandi ordum og nöfnum er hann lesinn sem harðt á. T. d. Paulus les Pálus, en ei Þóilus.

8. æ lesist sem ai. T. d. æd, hæd, lesist: aid, haid. En í framandi ordum er það lesið sem lint e; t. d. Eneas, Cræsus lesist: Eneas, Cresus.

9. e brukast nú sjaldan í íslenskum bókum, nema fyrir framan f, og er það þá lesið sem f; t. d. ekki les ekki. En í framandi ordum er það fyrir framan hljóðstafina, e, i, æ, y, lesið sem s, en fyrir framan alla aðra, sem f. T. d. Candace les Kandase; Greta les Kreta; Cæsar les Sesar.

10. Þólfstafurinn j, heitir ekki i, heldur

jod, og er samhljóðandi stafur. T. d. í ordunum: jafn, ljós, fjær.

11. g er úttalad sem k; t. d. qvinna les kvinna.

12. f og s eru ecki tveir stafir, heldur tvær mindir sama stafs; sú síðari brúkast alltid í enda ords. T. d. mans, en ecki mansf.

13. ch í framandi ordum lesist sem k; t. d. Christus les Kristus.

14. t í framandi ordum, ef það geingur á undan i, og annar hljóðstafur fylgir eptir, er það lesid sem ts; t. d. Caution, lesist sem Kátsion; nl. t eptir 9 Reglu, au eptir 7 R., en t eptir þessari.

15. th í framandi ordum er lesid sem t. T. d. Thómas les Tómas.

16. þh í framandi ordum lesið sem f.
L. d. Stephán les Stefán.

17. r er lesið sem kð eda gð. L. d.
Sex les Sekð.

18. z í framandi ordum er lesið sem s.
L. d. Zíon læs Síon.

19. Stafirnar c, q, r, z þyrstu ekki í
íslendskunni, væri það ekki vegna framandi
orda, hvorra stöfum ei er gott að umbreyta.

20. Kenna skal börnunum vel að stafa,
áður þaug eru látin kvæða að, og vel að kvæða
að atkvæðunum, áður þaug fara að tala þaug
saman í ord.

Meira hérum síðar.

